

Viite:

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 24.4.2024, VN/34181/2022

ASIA:

Aserikostyöryhmän mietintö

Lausuntopyynnössä esitetyn pyynnön mukaisesti lausunto on jaoteltu Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelun kysymysten mukaisesti.

1 YLEISTÄ

Mietinnössä ehdotuksena on ankaroittaa ampuma-aserikoksien rangaistuksia muun muassa törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistusta korottamalla sekä lisäämällä tunnusmerkistöön uuden kvalifointiperusteen. Valtioneuvoston ja tasavallan presidentin toiminnan lainmukaisuutta valvovana ylimpänä laillisuusvalvojana tuon lausuntoni lähtökohtana esille, että kansanvaltaisessa yhteiskunnassa erilaisten tekojen paheksuttavuuden määrittely on laajasti vaaleilla valitun lainsäätäjän harkintavallan piirissä ja myös perustuslakivaliokunta on kuvannut lainsäätäjän liikkumavaran kriminalisointien säätämisessä olevan varsin välttämätöntä (esim. [PeVL 1/2021 vp](#), kohta 6).

Perustuslain säätäjän tarkoituksena ei ole ollut kontrolloida rangaistusjärjestelmän yleistä kehittämistä eikä perustuslaki aseta tiukkoja rajoja rangaistusten korottamiselle, kunhan muutokset kytketään hyväksyttäviin perusteluihin. Rangaistusjärjestelmän yleisesti tunnustettuna tavoitteena on rikosten ehkäiseminen eri vaikutusmekanismeilla sekä rikosten ja

rikollisuuskontrollin aiheuttamien kärsimysten ja kustannusten minimoiminen ja niiden oikeudenmukainen jakaminen eri osapuolten kesken. Lainsäätäjän tehtävä on muotoilla järjestelmän osatekijät tavalla, joka parhaiten vähentää sekä rikollisuudesta että rikosten kontrollijärjestelmästä aiheutuvia inhimillisiä ja materiaalisia haittoja ja kärsimyksiä. Perusteltu rangaistustaso määräytyy oikeudenmukaisuusnäkökohtien ohella sen mukaan, kuinka hyvin rangaistusten avulla kyetään ehkäisemään rikoksia, millaista yhteiskunnallista ja yksilöllistä räsitus ja kärsimystä tuon järjestelmän soveltaminen tuottaa sekä mitkä muut keinot yhteiskunnalla olisi käytössään samaan päämäärään pyrittäessä. Tämänkaltaisia yleisiä rangaistusjärjestelmän taustalla olevia näkökohtia ja tavoitteita voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävinä ([PeVL 9/2016 vp](#) s. 5-6).

2 AMPUMA-ASERIKOKSEN ERÄIDEN TEKOTAPOJEN MUUTTAMINEN LIEVIKSI AMPUMA-ASERIKOKSESSA

-

3 VAKAVAA RIKOLLISTA TOIMINTAA VARTEN TAPAHTUVAN AMPUMA-ASEEN KÄSITTELYN SÄÄTÄMINEN RANGAISTAVAKSI

Jatkovalmistelussa on yhä syytä pohtia erillissääntelyn tarvetta, tunnusmerkistön täsmällisyyttä ja soveltamisalaa. Perusteluista vielä jossain määrin täsmentymättömäksi jää se, minkälaisiin tilanteisiin uusi säännös vastaa ja erillissääntelyn välttämättömyys, kun aseiden luvaton hallussapito ja luvaton luovuttaminen on nykyisinkin kriminalisoitu ja rikoslain sääntely mahdollistaa monin paikoin sen huomioon ottamisen, että ampuma-aserikos liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Esityksessäkin on todettu, että uuden rangaistussäännöksen piiriin kuuluvia tapauksia ei tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäviksi. Myös tunnusmerkistön toimivuus ja muotoilu vakavan rikoksen toteutumisen abstraktisesta vaarasta edellyttää jatkovalmistelussa yhä harkintaa.

4 TÖRKEÄN AMPUMA-ASERIKOKSEN UUDEN KVALIFIOINTIPERUSTEEN LISÄÄMINEN

Kvalifiointiperusteen muotoiluna on, että rikoksentehtäjä pitää mukanaan ampuma-asetta yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon. Kvalifiointiperuste täytyisi siten esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö pitää torilla asetta hallussaan ilman minkäänlaista oikeutta aseiden hallussapitoon ("ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon"). Jossain määrin epäselväksi jää toistaiseksi se, miten ehdotuksessa on harkittu sellaiset tilanteet, joissa henkilöllä on sinänsä lupa aseiden hallussapitoon, mutta hän pitää asetta yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa mukanaan aselupansa ja siten ampuma-aselain vastaisesti.

Aselupa myönnetään vain ampuma-aselain mukaisiin käyttötarkoituksiin. Henkilöllä voi olla esimerkiksi aselupa metsästykseen, mutta se ei oikeuta pitämään asetta hallussa mukana torilla. Osin epäselväksi jää, miten onko kvalifiointiperusteen tarkoitus soveltua myös tällaisessa ampuma-aselain vastaisessa hallussapitotilanteessa. Jatkovalmistelussa asiaa olisi yhä syytä selventää.

5 TÖRKEÄN AMPUMA-ASERIKOKSEN VÄHIMMÄISRANGAISTUKSEN KOROTTAMINEN

Kuten esityksessä on tuotu esille, niin vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen olisi varsin merkittävä muutos, jolla mietinnössä olevan arvion mukaan olisi merkittäviäkin vaikutuksia esimerkiksi vankimääriin. Vaikutusta tulisi lisäämään osaltaan myös uusi törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperuste, jonka johdosta useat nykyiset ampuma-aserikoksina tuomittavat tapaukset tulisivat jatkossa arvioitavaksi törkeinä tekemuotoina. Suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa luvussa on tuotukin esille suhteellisuusvaatimus, jonka merkitystä jatkovalmistelussa on yhä arvioitava. Vaikka perustuslakivaliokunta onkin kuvannut lainsäätäjän liikkumavaran kriminalisointien säätämisessä olevan varsin väljä, valiokunnan vakiintuneen kannan mukaan rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset. Suhteellisuusvaatimus edellyttää myös sen arviointia, onko kriminalisointi välttämätön sen taustalla olevan oikeushyvän suojaamiseksi (esim. [PeVL 1/2021 vp](#), kohta 6 ja siinä viitatu perustuslakivaliokunnan lausunnot).

Säätämisyjärjestysperusteluissa on tuotu esille painavia näkökantoja esimerkiksi aserikollisuuteen liittyneistä ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan. Jatkovalmistelussa on kuitenkin yhä panostettava suhteellisuusperiaatteen arviointiin sekä siihen, että päätöksentekijälle ei muodostu virheellistä käsitystä ampuma-aseen hallussapitorikoksen luonteesta ja siitä minkälaiset teot tulisivat jatkossa lähtökohtaisesti rangaistavaksi vähintään kahden vuoden vankeusrangaistuksena. Olennaista on, että ampuma-aserikos täyttyy aseennuvottomalla hallussapidolla ilman liityntää minkäänlaiseen muuhun rikolliseen toimintaan. Jos asetta käytetään rikoksen tekemisessä, niin siitä rangaistaan erikseen. Ampuma-aseen käyttäminen tai hallussapito tietyn teon toteuttamiseksi voivat nykyisinkin tehdä eräistä rikoksista törkeän tekemuodon mukaisen rikoksen (esimerkiksi törkeä raiskaus, törkeä varkaus, törkeä ryöstö).

Esityksessä (s. 98) on tuotu esillekin epävarmuus siitä, missä määrin uusien rikosten tekemistä estävää vaikutusta lainsäädäntömuutoksilla olisi. Tämä saattaisi perusteltua tuoda esille myös suhdetta perustuslakiin koskevassa luvussa. Lisäksi suhteellisuusperiaatteen arvioimisen kannalta tarpeellista saattaisi olla tarpeellista arvioida ja tuoda päätöksentekijän tietoon myös

joidenkin muiden aseisiin liittyvien rikosten rangaistusasteikkoja. Vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus luvattoman aseiden hallussapidosta saattaa aiheuttaa kysymyksiä esimerkiksi suhteessa siihen, että aseella uhkaamisesta tuomittava enimmäisrangaistus on 2 vuotta vankeutta (laiton uhkaus, rikoslaki 25 luku 7 §) ja esimerkiksi törkeästä pahoinpitelystä (rikoslaki 21 luku 6 §) vähimmäisrangaistus on 1 vuosi vankeutta.

6 VAARALLISIA JA TOISEN VAKAAN VAHINGOITTAMISEEN SOVELTUVIA ESINEITÄ KOSKEVIEN HALLUSSAPITORIKOSTEN ENIMMÄISRANGAISTEN KOROTTAMINEN

-

7 VANKEUSUHAN LIITTÄMINEN LIEVÄÄN AMPUMA-ASERIKOKSEEN

-

8 MÄÄRITELMÄSÄÄNNÖKSEN LISÄÄMINEN RIKOSLAIN UUTEEN 41 LUKUUN

-

9 TELEKUUNTELUA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖMUUTOS

-

10 LAINSÄÄDÄNTÖEHDOTUSTEN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Eduskunnan tietojensaantioikeuden ja lainsäätäjänä eduskunnalle kuuluvan harkintavallan kannalta arviot ehdotettujen muutosten hyödyistä ja laskelmat taloudellisista vaikutuksista ovat tärkeitä ja näitä hyöty-haitta -arvioita tulisi mahdollisuuksien mukaan yhä pyrkiä syventämään jatkovalmistelussa. Vaikka mietinnössä on tuotu esille kansainvälisestä vertailusta olevan vaikeata tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä, niin esimerkiksi pyrkimys lähempään tarkasteluun Ruotsissa tehtyjen lainsäädäntömuutosten kokemuksista saattaisi olla aiheellista, kun asiassa ennakollisesti osin pyritään vastamaan samoihin ampuma-aserikoksiin liittyviin ongelmiin.

11 MUUT ASIAT

Esityksessä on tuotukin esille erilaisiin arvioihin liittyvä tietynasteinen epävarmuus siitä, minkälaisia ennaltaehkäiseviä vaikutuksia ehdotettavilla rikosoikeudellisilla toimilla olisi. Asiaan liittyvistä epävarmuuksista huolimatta säätämisyjärjestysperusteluissa olisi tarpeen käsitellä suhteellisuutta ja hyväksyttävyyttä laajemmin myös asiassa tavoiteltavien yleisprevention ja erityisestävyyden kannalta. Jatkovalmistelussa on myös syytä ottaa huomioon, että säätämisyjärjestysperusteluiden lopussa on kannanotto perustuslakivaliokunnan käsittelyn tarpeellisuudesta hallituksen esityksen laatimisoheiden mukaisesti kuvaten myös, mikä tai mitkä ovat ne perustuslain tulkintaongelmat, joiden johdosta perustuslakivaliokunnan lausunto on tarpeen. Lausumaa ei kirjoiteta, ellei esityksen arviointi perustuslakivaliokunnassa ole aidosti tarpeen tulkintaongelman takia. Jos hallitus katsoo, että lakiehdotus on tarpeen saattaa perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi, jakso päätetään esimerkiksi toteamalla hallituksen pitävän kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki